

DOCUMENT D'APORTACIONS

WWW.FORUMSOCIETATCIVIL.ORG/CONGRES-SOCIETAT-CIVIL

I CONGRÉS DE
**TURISME DE LA
SOCIETAT CIVIL**

· MODEL · CIUTADANIA · **DECREIXEMENT** · SATURACIÓ · TRANSFORMACIÓ · **MODEL** · CIUTADANIA · **DECREIXEMENT** · **SATURACIÓ** · TRANSFORMACIÓ · MODEL · **CIUTADANIA** · DECREIXEMENT · CIUTADANIA · DECREIXEMENT · SATURACIÓ · **TRANSFORMACIÓ** · MODEL · CIUTADANIA · DECREIXEMENT

ORGANITZA:

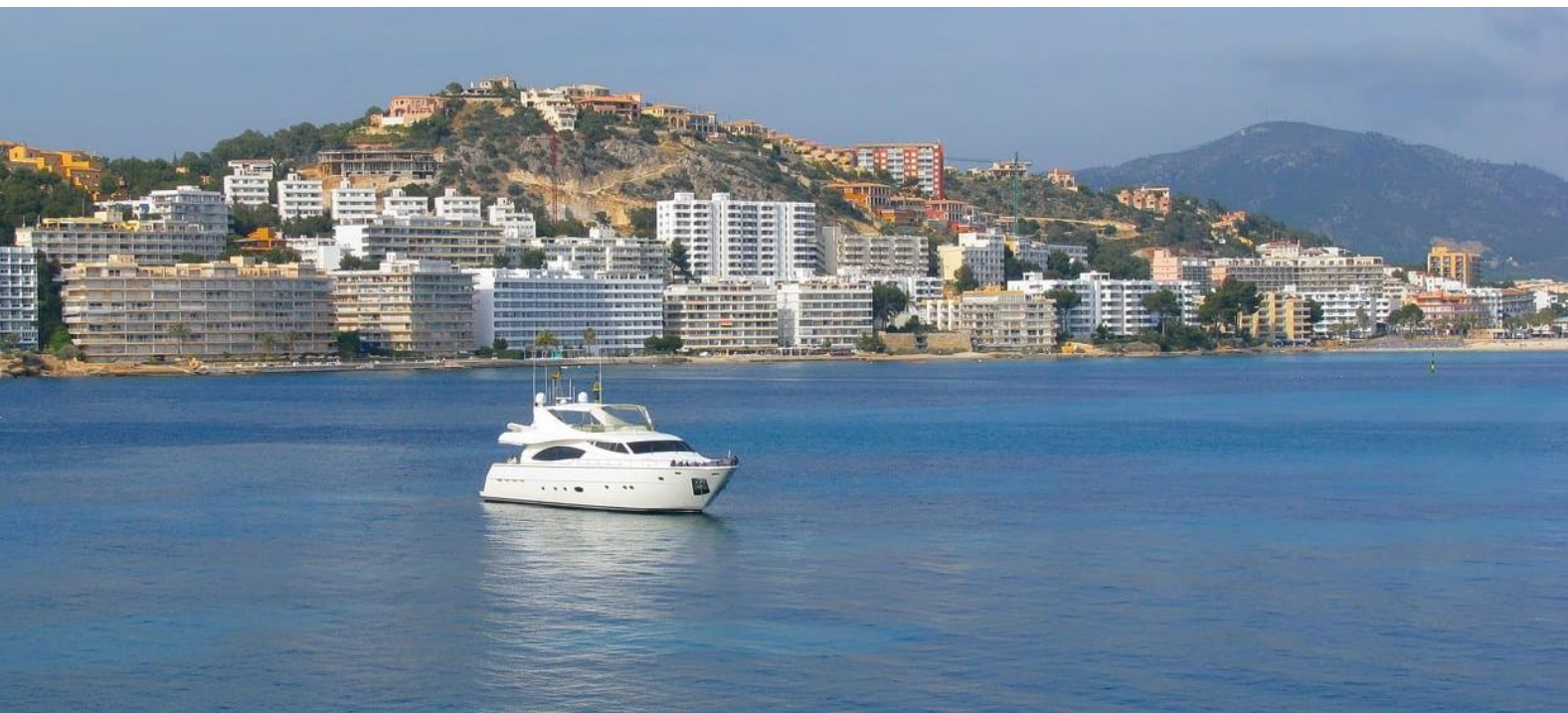

COL·LABOREN:

GRUP 1: DECREIXEMENT DE PLACES TURÍSTIQUES I ADAPTACIÓ AL CANVI CLIMÀTIC

Grup 1. Coordina: Alfonso de Oleza (25 propostes, 13 esmenes)

Índex

Sessió de matí - 12:00 a 14:00. Intervenent Mateu Picornell i Jaume Cladera

1. Decreixement de places turístiques. Reducció de l'oferta turística i canvi d'usos. Lloguer vacacional. Modernització del parc hoteler. Comptabilitat ambiental.

Sessió de tarda - 16:00 a 18:00. Intervé Biel Jordà

2. Adaptació al canvi climàtic. Restauració del paisatge costaner i desconstrucció d'edificis amb un gran impacte ambiental.

SESSIÓ DE MATÍ - 12:00 a 14:00

12:30 - Intervenció Mateu Picornell sobre càrrega turística

13:15 - Intervenció Jaume Cladera sobre decreixement i canvi d'usos

INTRODUCCIÓ

Tot i l'existència d'eines legals que permetrien una reducció efectiva de places obsoletes, com la Llei 6/2017, de comercialització d'estades turístiques a habitatges, que fa que les places que es donen de baixa no tornin a la borsa, o el Decret 20/2015, que estableix els criteris de classificació d'estrelles pels hotels, aquesta reducció de places no s'ha donat. Cal un decreixement sistemàtic del nombre de places fins que arribem a un sostre que haurem de consensuar entre tota la societat.

A hores d'ara, ja tenim prou estudis i dades facilitades els darrers anys per entitats com el Fòrum de la Societat Civil, el CES, la UIB o, entre altres, el GOB per poder començar a fer feina i prendre decisions a curt termini. La situació és greu i insostenible, i la societat de les Illes Balears necessita solucions a la saturació turística. Amb les dades que hi ha, es poden prendre mesures a curt termini, mentre se cerquen, a mig i llarg termini, alternatives al canvi de model econòmic que la societat illenca reivindica. Aquesta indústria turística de masses provoca un increment desmesurat de la població, tant de persones que venen a treballar com de turisme residencial. Segons dades de l'Institut Nacional d'Estadística (INE), en els darrers vint anys les Illes Balears han guanyat 319.050 habitants, 43,6 al dia. L'1 d'abril (darrera dada publicada) a les Illes Balears hi residien 1.214.377 habitants. Segons dades que ha publicat recentment l'INE la població de les Illes Balears creixerà en 183.798 persones en els pròxims 13 anys, fins a arribar a 1.417.904 habitants.

Això suposaria un increment poblacional del 14,89%. Aquesta projecció de l'INE demostra que les dificultats per accedir a un habitatge i l'alt cost de la vida no frenen el desmesurat augment de la població. A la pressió que aquesta població provoca sobre el territori, s'hi han d'afegir els turistes i el nombre de ciutadans europeus que no estan empadronats a les Illes i hi tenen una segona residència. Segons dades de l'IBESTAT el juliol de 2023 a les Illes Balears arribà a haver-hi 2.014.976 persones en un sol dia; és el que es coneix com a "índex de pressió humana", un dels més elevats del món.

Per un altre costat, la modernització de l'allotjament turístic com en general tot l'habitatge de Mallorca, ha d'anar canviant per adaptar-se al canvi climàtic i a les noves necessitats del present i el futur.

El turisme també ha de servir per regenerar totes aquelles zones costaneres que han patit la «balearització» i progressivament anar restituint platges i cales, així com ports i la costa en general.

Finalment, hem de ser capaços de monitorar aquesta transformació amb un sistema de comptabilitat ambiental, amb qualitat i transparència.

1. DECREIXEMENT DE PLACES TURÍSTIQUES

1.1. Reducció de l'oferta turística i canvi d'usos.

- Canvis d'ús en hotels i altres ofertes turístiques, situats en àmbits urbans, especialment a la Badia de Palma, a les zones on ja hi ha usos mixtos.
- Eliminar totes les places turístiques que actualment tenim en Moratòria
- La reconversió d'edificis hotelers i d'altres serveis turístics en espais socioculturals, sociosanitaris, d'educació científica i ambiental, de naturalesa tant pública com privada. Activitats relacionades R+D+I, educació ambiental, divulgació científica i empreses tecnològiques d'impacte ambiental neutre i alt valor afegit, de naturalesa tant pública com privada.
- Reconversió d'hotels en habitatges de protecció oficial, condicionat al compliment del planejament general del municipi.
- Conversió d'hotels en residències Inter generacionals. Promoure i incentivar la conversió d'hotels en residències per a majors d'edat, així com habitatges socials com a recurs per a dones que afronten violències masclistes, o per a famílies que temporalment necessiten un recurs d'habitatge, o altres models socials. Es podria aplicar la idea de residències Inter generacionals amb convivència de joves i majors a través d'un model d'intercanvi generacional aprofitant les sinergies pròpies d'ambdues generacions.
- L'eliminació de places obsoletes hauria d'anar lligat sempre que fos oportú, a una reconversió integral de les zones on es dugués a terme, estenent les intervencions a l'espai públic, els serveis, incrementant els espais verds, les xarxes de transport, etc., per tal d'adequar-les als nous usos proposats
- Impulsar línies de finançament d'aval públic per a l'execució dels canvis d'usos proposats. Els beneficis públics de les plusvàlues han de tenir reinversions finalistes en millorar les dotacions de les unitats funcionals a les quals pertanyin, i/o millorar el percentatge d'habitatge social a la zona.
- **1. Proposta per incloure les places turístiques de creuers en els plans de reducció o canvis d'ús.**

1.2. Lloguer Vacacional

- 2. Limitar a un habitatge per persona o entitat el lloguer turístic, ja que moltes empreses, estrangers, i alguns mallorquins amb múltiples habitatges es beneficien desproporcionadament.
- 3. Limitar la compra d'habitatges per part d'estrangers no residents.
- 4. Crear equips d'inspecció ben dotats per perseguir el lloguer vacacional il·legal i també l'hoteler, i garantir la transparència en el seu seguiment.
- 5. Es proposa separar la borsa de places turístiques en dues: una per a cases de lloguer vacacional de famílies o propietaris, i una altra per a hotels i grans turoperadors.

1.3. Modernització del parc hoteler

- Modernització vinculada a l'augment de la superfície de les habitacions i a la reducció de places, transformant 2 habitacions en 1 o 3 en 2. Es podria propiciar aquest tipus de modernització amb incentius fiscals, ajuts a la promoció, formació o d'altres tipus. 6. AFEGER: "També amb l'intercanvi de places modernitzades en hotels obsolets situats en polígons turístics per places en l'interior de les ciutats i pobles, d'acord amb un pla urbanístic que marqui terminis per anar reconvertint les places turístiques en les zones residencials en habitatges per a la població resident."
- Creació, desenvolupament i aplicació d'un calendari per reconvertir l'oferta turística de les places declarades obsoletes per l'administració en aplicació d'un índex d'obsolescència prèviament definit de manera objectiva i consensuada i aprovat per Govern i Parlament de les IB.
- Millora de la qualitat de l'oferta convertint habitacions en espais comuns, deficitaris a nombrosos establiments hotelers.
- Modernització dins el volum propi edificat. Aquesta modernització implicaria de facto un augment de qualitat, perquè disminueix la ràtio clients/treballadors.
- Control i eliminació de la sobre ocupació hotelera i lloguer turístic il·legal a través de l'increment i millora dels instruments de control sobre les pràctiques irregulars i/o l'incompliment de les mesures establertes.
- 7. Establir per llei l'obligació d'efectuar periòdicament estudis de capacitat de càrrega, amb conseqüències vinculants, amb una escala insular o fins i tot municipal.
- La consideració de les places turístiques per a menors majors de 12 anys s'han de reconfigurar com una plaça més.

1.4. Comptabilitat ambiental

- Millorar el sistema d'estadístiques turístiques, introduint conceptes de comptabilitat social i ambiental, així com el de transparència.

- 8. Definició del concepte d'obsolescència de places turístiques i/o d'establiments turístics a partir de dades objectives i accessibles, com ara l'any de construcció o darrera modernització o les ràtios client/treballador, superfície útil/client, estacionalitat, comercialització directa, nivell de digitalització de la gestió empresarial, compliment de les normatives de circularitat, compliment de les obligacions fiscals, compliment de la legislació laboral, percentatge de contractació fixa, impactes ambientals, estalvi energètic i de consum d'aigua.
- 9. AFEGER: "Definir el concepte de plaça turística en zona residencial, en contraposició a la de plaça turística en polígon turístic, a partir d'un calendari d'adquisició i modernització de places obsoletes en zones degradades i el seu intercanvi per places turístiques en zona residencial, per tal d'anar reconvertint totes aquestes places situades en zones residencials, en oferta simplement residencial".
- Creació d'un índex d'obsolescència per facilitar els plans de millora i les actuacions a seguir.
- Elaboració d'un estudi anual sobre la destinació de la inversió de fons públics (Impost de Turisme Sostenible, CBAT, Next Generation, etc.) per pal·liar els efectes de l'emergència climàtica, entre altres crisis eco socials, juntament amb la millora de la transparència en la pàgina web actual de l'Impost de Turisme Sostenible.
- Impulsar la participació dels turistes en la decisió de projectes. Integrar la figura del turista com a participant en els diferents projectes concrets de millora de l'entorn (horts, endemismes, creació o millora de rutes, reforestació, millora dels barris urbans, etc.). Aquesta participació podria anar encaminada a aportar una part de la quota que paga el turista per allotjar-se en alguns d'aquests projectes, així com destinar un petit percentatge dels ingressos dels hotelers a millores socials.
- 10. Limitar la participació dels turistes en la decisió sobre els projectes finançats amb la taxa turística, permetent-los només accedir a la informació o fer comentaris i suggeriments en una pàgina web, per garantir que els residents, que paguen els impostos, tinguin prioritat en la presa de decisions.
- Creació d'un nou model de sistema de qualificació d'estrelles hoteleres. L'objectiu és establir les bases per crear un sistema de classificació dels hotels per estrelles alternatiu a l'actual. A través de la incorporació en aquest de criteris mediambientals i socioeconòmics es podria motivar que les empreses hoteleres facin efectiva la transició cap a un model més sostenible, ja que és la puntuació d'estrelles atorgada la que regula el barem de preus dels hotels.
- Creació d'un índex comparador d'indicadors ambientals i de circularitat exigits per la llei 3/2022 de 15 de juny, de mesures urgents per a la sostenibilitat i la circularitat del turisme de les Illes Balears. Establir coeficients de causalitat i correlació. Com a exemple, es podrien establir els coeficients de causalitat i correlació entre l'Índex de Pressió Humana, Estadets Turístiques Totals i l'Índex Sintètic Mediambiental del CES.

- Creació d'un índex de consum de recursos. Un exemple seria un indicador de litres d'aigua per habitació, el qual es basa en la fragilitat hídrica de les illes. Es podria valorar instal·lant sensors de consum a les places turístiques, cosa que permetria conèixer la relació de consum de turista per litres d'aigua i la de resident per litres d'aigua. Aquest coneixement permetria en un futur prendre decisions basades en dades, relacionades amb un recurs tan important com és l'aigua.
- 11. Establir mecanismes per reduir la petjada ecològica dels hotels mitjançant estudis de consum d'energia, aliments i aigua. Promoure la reducció del consum de matèries primeres, limitar activitats en espais naturals, fomentar l'ús d'energies renovables en hotels i millorar la connectivitat logística amb transport públic, com tren entre l'aeroport i la ciutat.
- 12. Afegir "Modificar la legislació de l'Impost turístic Sostenible per definir amb detall les seves finalitats mediambientals, evitant que es pugui dedicar a coses com les festes dels "40 principals", a crear habitatge social, a combatre el turisme de gatera, promoure grans esdeveniments esportius o dotar de pressuposts els municipis per a asfaltar o enllumenar les zones hoteleres; quan la seva finalitat és la de recuperar i preservar el medi ambient i malmès per mor de l'activitat turística. Convertint aquest impost en un tribut indubtablement mediambiental i que tenguim, entre altres objectius, el d'adquirir anualment parcel·les situades en espais naturals o rústics per anar incrementant el percentatge de finques públiques en els parcs naturals i nacionals i en zones rústiques per a promoure la recuperació de l'activitat agrícola o ramadera".
- 13. Es proposa convertir les viles del Port d'Andratx i altres zones que han impactat negativament els espais naturals en estudis-apartaments per a residents, utilitzant aquests espais de manera més eficient. Com a alternativa, els propietaris haurien de pagar un impost de vivenda social no inferior al 15% del valor d'adquisició anualment, destinant aquests fons a subvencionar el lloguer per a persones més necessitades.

SESSIÓ DE TARDA - 16:00 a 18:00

17:00 - Intervenció Biel Jordà sobre canvi climàtic i costa mallorquina

2. ADAPTACIÓ AL CANVI CLIMÀTIC

2.1. Restauració del paisatge costaner i desconstrucció d'edificis amb un gran impacte ambiental

- El turisme també ha de servir per regenerar totes aquelles zones costaneres que han patit la «balearització» i progressivament anar restituint platges i cales, així com ports i la costa en general, a fi d'afavorir l'adaptació al canvi climàtic i als seus efectes sobre el litoral.
- Redacció d'un pla especial comunitari (Pla de Retirada) de desconstrucció i adaptació de la costa per afrontar l'emergència climàtica, actuant sobre

elements singulars d'impacte en primera línia i espais de biodiversitat fràgil, amb la transferència i/o cooperació amb institucions insulars i ajuntaments, així com amb l'Estat en l'aplicació de Llei de Costes i el rescat de concessions municipals anacròniques.

- Localització, anàlisi i diagnòstic d'aquells espais litorals amb una major fragilitat davant les possibles conseqüències del canvi climàtic. Elaboració de plans d'adaptació al canvi climàtic en aquestes localitzacions.
- Recuperació i regeneració dels sòls en DPMT (Domini Públic Marítim Terrestre) amb la redacció d'un pla o llei de protecció que no permeti ocupar més superfície sota aquesta categorització.
- Creació d'un ens públic que tingui l'objectiu de destinar un percentatge de les llicències turístiques de construcció a l'adquisició de sòl litoral, agafant com a exemple el "Conservatoire du littoral français" en funcionament a França des de 1975, on ja s'ha comprat el 13% del litoral per preservar-lo de la urbanització i que s'està intentant crear a Catalunya. Aquest sòl ha de ser objecte de projectes de resiliència i adaptació als efectes del canvi climàtic.

Conclusions - 17:45

GRUP 2: TURISME I MEDI AMBIENT

Grup 2. Coordina: Margalida Ramis (88 propostes, 30 esmenes)

Índex

Sessió de matí – 12:00 a 14:00. Intervenen Jordi Mora i Ángel Gallego

3. Saturació turística. Transport i saturació. Noves inversions. Turisme i mobilitat neta.

4. Turisme i energia. Impuls de les renovables. Avaluació de la petjada ecològica. Gestió de residus.

Sessió de tarda – 16:00 a 18:00. Intervenen Aniol Esteban i Lluïsa Dubon

5. Turisme i la mar. Navegació cap a zero emissions. Ports i amarraments sostenibles. Fiscalitat ambiental. Residus Zero. Aigües i depuradores sostenibles. Zones protegides. Gestió de fondejos. Conservació de la Posidònia. Platges sense saturació i amb tractament ecològic. Control de la pesca recreativa. Innovació. Educació ambiental. Conservació i recuperació d'hàbitats i espècies vulnerables.

6. Turisme i territori. Sòl rústic protegit. Recuperació del litoral. Parcs Naturals i Patrimoniais protegits. Gestió de la Serra de Tramuntana.

SESSIÓ DE MATÍ – 12:00 a 14:00

12:15 - Intervenció Jordi Mora sobre limitació de cotxes de lloguer

13:15 - Intervenció Ángel Gallego sobre energia i turisme

INTRODUCCIÓ

Des de fa seixanta anys, l'economia de les Illes Balears ha estat indissolublement lligada al sector turístic, amb un model de creixement "sense límits" encaminat cap al col·lapse ecològic, social, cultural i territorial. Aquest model, que ha tingut indubtablement efectes positius sobre l'evolució de la nostra societat, ha tingut com a efectes negatius -entre d'altres- l'abandonament de l'agricultura, la massificació dels centres urbans, la massificació urbanística de bona part de la costa, la saturació del territori amb nous habitatges, no només de la costa sinó també de les ciutats i pobles i del món rural... Aquests impactes han creat una sensació molt extensa dins la societat mallorquina de què el model turístic actual té un problema que cal solucionar, i que en aquesta solució vol participar activament la societat civil.

Presentam doncs en aquesta segona part, una selecció de propostes mediambientals, d'entre moltes que s'han escrit els últims anys, per tal d'estimular el debat i les ganes de sumar-ne més al llarg del Congrés.

3. SATURACIÓ TURÍSTICA

“La saturació turística és el creixement excessiu de visitants que fa que un lloc es massifiqui i els residents en pateixin les conseqüències i canvis permanents en els estils de vida, el benestar social i el seu accés als serveis i béns comuns” (Milano, Cheer i Novelli, 2018). Aquesta definició encaixa perfectament amb la nostra realitat i ens serveix com a referència permanent.

3.1. Transport i saturació

- Enfront d'una gestió centrada exclusivament en el vessant intern de la mobilitat, prendre el vessant extern, que afecta les arribades i sortides de passatgers per ports i aeroports, com a punt de partida de les polítiques de mobilitat.
- És necessari establir un índex de saturació turística. Es pot començar sobre la base del nombre de turistes per habitant, definint una capacitat de càrrega que limiti en nombre de turistes que venen en avió o vaixell.
- Prendre com a referència iniciatives com la implantada pel Consell Insular de Formentera per tal de limitar l'afluència de vehicles de motor a l'illa, limitar la circulació en vies públiques per a determinats tipus de vehicles de

motor d'acord amb criteris mediambientals i establir un nombre màxim de vehicles de lloguer en circulació en consonància amb la capacitat de càrrega.

- 1. Prohibir els rentacars especulatius a les Balears que prioritzen la compravenda de vehicles amb descomptes fiscals.
- Limitar i taxar les entrades, estades i desplaçaments dels vaixells i jets privats, que incrementen la contaminació i desfiguren el recompte d'entrades.
- 2. Establir un límit diari d'activitat i capacitat operativa de vols, restringir l'activitat aeroportuària i portuària en horaris nocturns.
- 3. Exigir (en comptes de recuperar) la gestió de ports i aeroports per part de la comunitat autònoma. Mentrestant els Comitès de Rutes dels aeroports de Palma, Maó i Eivissa ("Comitès de slots") han de ser transparents i, per tant, cal que la societat civil hi participi.
- Fer possible la reducció progressiva del trànsit de megacreuers i substituint-los per creuers petits i d'alta qualitat mediambiental i turística, eliminant les bonificacions als grans i oferint-les als petits.
- Posar límits a l'afluència de megacreuers al Port de Palma, amb un màxim d'un al dia, i 4. anar reduint progressivament la mida dels megacreuers que arribin, regulant les visites dels creueristes a un nombre màxim de 4.000 persones.
- Augmentar l'impost del turisme sostenible que paguen els creueristes i destinar-los a compensar les despeses públiques i privades que genera l'impacte de les excursions massives de creueristes al centre de la ciutat.
- Exigir a l'Autoritat Portuària que controli diàriament i doni a conèixer públicament els impactes mediambientals dels creuers en consum d'aigua, electricitat, contaminació de l'aire i de l'aigua.
- Exigir a l'Autoritat Portuària la transparència fiscal i laboral de totes les empreses de creuers que visiten la ciutat.
- Fer les gestions pertinents per declarar zona ECA (Àrea de Control d'Emissions) el Mediterrani, limitant el contingut de sofre a 0,1% i les emissions de NOx (òxids de nitrogen) a les condicions de Tier III, segons l'annex VI del conveni MARPOL, tal com han fet en el Mar del Nord i en el Bàltic.
- Establir un sistema d'alimentació elèctrica des de terra als vaixells petits i plantejant la construcció d'una central pròpia de generació elèctrica amb criteris de sostenibilitat.
- Fer un port més accessible a la ciutadania i sostenible en el temps. Per a això, cal invertir en activitats d'obertura als accessos al Port al públic i progressiu ús dels vianants del litoral.

3.2. Noves inversions

- Focalitzar les inversions en transports de passatgers de baixes emissions, com ara el ferri del projecte TRAM, finançat pel programa Horizonte 2020 de la Unió Europea.

- Revisar els projectes d'ampliació i remodelació del port i de l'aeroport, adequant-los a la capacitat de càrrega de l'illa, per una banda, i als objectius ambientals 2030.

3.3. Turisme i mobilitat neta

- Analitzar les conseqüències en la mobilitat del lloguer turístic en habitatges a sòl rústic comú.
- Posar com a requisit que els vehicles de temporada turística i els taxis siguin només elèctrics (autobusos, cotxes de lloguer).
- 5. Incloure les VTC (Vehicles de Transport amb Conductor) en la transició a la mobilitat sostenible. Això permetria als treballadors descansar mentre carreguen els vehicles elèctrics i complir amb la norma de tornar a la base quan no hi hagi serveis
- Renovar la flota de vehicles per al transport col·lectiu cap a vehicles més nets i eficients, zero emissions directes, siguin elèctrics o de pila d'hidrogen.
- Activar campanyes de conscienciació i comunicació sobre els avantatges d'optar per la mobilitat elèctrica, sempre per darrere altres modes de mobilitat alternatius, com ara la bicicleta i el transport públic i col·lectiu.
- 6. Implementar Zones de Baixes Emissions.
- 7. Desplegar i ampliar la xarxa ferroviària a l'illa de Mallorca, donant continuïtat als projectes del Trambadía de Palma i l'extensió a Calvià, el corredor del tren de Llevant, i les ampliacions de la xarxa a Alcúdia, Lluçmajor i Campos.

4. TURISME I ENERGIA

4.1. Impuls de les renovables

- Establir uns projectes ambiciosos centrats en l'estabilització i la racionalització de la demanda energètica, prioritzant l'estalvi i l'eficiència.
- Es proposa la utilització de part de l'Impost de Turisme Sostenible per finançar aquests projectes, a més dels fons europeus pertinents i altres vies de finançament.
- En els casos d'implantació d'instal·lacions de renovables, s'exigirà un estudi previ d'impacte i integració paisatgística per a les instal·lacions sobre coberta, 8. excepte en els casos de projectes petits de renovables per a evitar desincentivar les instal·lacions d'autoconsum (la normativa actual ja protegeix les cobertes singulars i en espais ANEI, per tant, no cal introduir més restriccions.
- Avançar cap a l'autoproveïment energètic i de recursos en el sector hotelier per tal de satisfer la gran demanda generada en època turística.
- Fomentar la bioenergia en aquest sector, donat un valor afegit a la matèria orgànica que es genera a tots els establiments del sector.
- 9. Fomentar instal·lacions fotovoltaïques en hotels com autoconsums col·lectius, millorar l'eficiència energètica i hídrica dels hotels, i promoure certificacions ambientals com ISO 14001 o Travellife per gestionar millor els recursos i evitar residus.

- 10. Crear zones verdes al voltant dels hotels, aprofitar espais rurals com horts, implementar plans de reutilització de matèries primeres i integració paisatgística.
- 11. Aprovar definitivament la Modificació del Pla territorial de Mallorca, per la implantació de renovables (zones prioritàries) apostant per un model territorial de centrals petites i repartides pel territori en llocs adequats després d'un ampli procés de participació ciutadana que el convalides.

4.2. Avaluació de la petjada ecològica

- Establir una avaluació anual de la petjada ecològica del sistema turístic a través del Registre Balear de Petjada de Carboni del GOIB, ja obligatori per a les grans i mitjanes empreses que operen a les illes i voluntari per a la resta del teixit empresarial i ciutadania.
- Impulsar la incorporació de la Petjada de l'Aigua als registres del sector hotelier.

4.3. Gestió de residus

- 12. Garantir el compliment de la Llei de residus del Govern Balear que prohibeix la venda i comerç dels productes de plàstic d'un sol ús. Implementar els sistemes de dipòsit, devolució i retorn (SDDR) a totes les illes per fomentar la recuperació, reciclatge i reutilització de materials i envasos, especialment en els establiments turístics.

SESSIÓ DE TARDA – 16:00 a 18:00

17:00 - Intervenció Aniol Esteban sobre el Pacte Blau Balear

17:30 - Intervenció Lluïsa Dubon sobre turisme i territori

5. TURISME I LA MAR

5.1. Navegació cap a zero emissions

- Impulsar i incentivar la substitució de les embarcacions de motor de combustió en les activitats nàutiques turístiques per embarcacions de vela i a motor elèctric, adaptant la navegació del segle XXI a fórmules de mitigació del canvi climàtic, així com adaptar-se al canvi de tendències observades en la societat.
- Impulsar amb el sector nàutic turístic la construcció d'embarcacions de baixa petjada ecològica que usin processos innovadors i el màxim possible de materials renovables i/o reciclables i que permetin, en el moment del desballestament, generar el mínim possible de residus.
- El sector nàutic turístic hauria d'afavorir la navegació tradicional (embarcacions de fusta com a llaüts, bots) i embarcacions de vela, i

promocionar la transició energètica de les embarcacions, canviant de motor de combustible fòssil a motor elèctric.

- Limitar el nombre de creuers que arriben a Mallorca, establint una capacitat de càrrega, amb una limitació transitòria d'un màxim al dia.
- Restringir al màxim l'afluència de creuers amb bandera de paradisos fiscals.
- Impulsar un nou model de turisme de creuers, especialment a la Badia de Palma, de menor mida i menors impactes, i que el volum de turistes que baixen a la ciutat sigui proporcional al nombre de ciutadans que hi viuen i usen el centre de la ciutat.
- Limitar progressivament l'amarrament de megaiots amb consums superiors a 100 litres/hora de combustible fins a la seva prohibició.

5.2. Ports i amarraments sostenibles

- Impulsar mesures per limitar l'excés d'embarcacions al litoral de les Illes als mesos d'estiu i, per tant, reduir l'increment d'amarraments al mínim imprescindible.
- Establir capacitats de càrrega de xàrters turístics als ports en funció d'indicadors de sostenibilitat ambiental: consums d'aigua i energia, ocupació del territori per serveis (restauració, pàrquings), afectació al medi marí (hàbitats i espècies) adjacent, i sistemes de seguiment de qualitat de l'aigua i de la biodiversitat de l'entorn.
- Eliminar els xàrters turístics il·legals a tota la costa balear amb controls administratius efectius.
- 13. Aplicar una reducció del 90% de les taxes per a amarraments de vaixells tradicionals amb motor elèctric, així com reservar un 10% dels amarraments als ports de les Illes Balears per a aquests tipus de vaixells.
- 14. Limitar el mirall d'aigua portuari dels amarraments per iots de gran eslora i dels iots de llista sisena (lloguer).
- 15. Emprar aigües regenerades per a la neteja i manteniment de les embarcacions així com pel manteniment dels espais portuaris.
- 16. Rebutjar qualsevol ampliació dels ports dels ports de l'illa de Mallorca.

5.3 Fiscalitat ambiental

- Gravar diferent les embarcacions turístiques en funció de les emissions de gasos d'efecte hivernacle que emetin a l'atmosfera, mentre no s'assoleix l'objectiu d'emissions zero, a curt termini.
- Crear una política de preus públics per gravar l'ús de combustibles fòssils i premiar l'ús d'energies renovables al sector nàutic.

5.4. Residus zero

- Tots els ports han de tenir punts de recollida selectiva dels residus: completar la infraestructura necessària d'Àrees d'Aportació i Punts Verds, que incloguin la correcta separació de residus en origen, i assegurin la

recollida i tractament dels residus perillosos (olis, pintures –incloent els seus pots-, esprais, etc.).

- Recollida i seguiment de residus a la superfície de la mar: sistema de neteja litoral anual.
- 17. Prohibició de fumar a les platges.

5.5. Aigües i depuradores sostenibles

- Impulsar la infraestructura necessària per fer efectiu un sistema de recollida d'aigües residuals i sentina de les embarcacions, a part de portar un registre d'embarcacions que gestionen bé aigües de sentina.
- Millorar les instal·lacions de les depuradores i dotar a aquelles que no en tinguin, de tractament terciari i dur a terme tasques de reparació del clavegueram dels municipis costaners turístics i obligar a un manteniment del mateix amb una periodicitat adient.
- Elaborar un pla d'inversió, programa de mesures i calendari per assolir l'objectiu "vessament zero" (ni una gota d'aigua contaminada a la mar).
- Fer una auditoria dels emissaris i sistemes de clavegueram i transport en l'àmbit municipal/insular/regional per identificar pèrdues d'aigua i riscos de pèrdua.
- Garantir la inversió per reparar i actualitzar la infraestructura de transport i tractament d'aigües incloent la implementació de sistemes de separació d'aigües brutes i aigua de pluja en els municipis que no en tenen.
- Digitalització de la qualitat d'aigua abocada a la mar. Implementar un sistema de monitoratge continu (en línia, temps real) de paràmetres biològics i fisicoquímics en les sortides dels emissaris i altres punts de desguàs a la mar tant d'infraestructura pública com privada. Dimensionar aquestes adequadament en funció de la població resident present i prevista en els planejaments, evitant que la seva planificació i construcció es justifiqui en funció de nous creixements urbanístics i o turístics no previstos en les normatives d'aplicació.

5.6. Zones protegides

- Creació d'Àrees Marines Protegides com a instrument de gestió dirigit a la conservació com a complement de les iniciatives ja existents que estan encaminades a millorar l'aprofitament pesquer com és el cas de les Reserves Marines d'Interès Pesquer de les Illes Balears.
- Limitar els usos i activitats recreatives a zones ZEPA i LIC i jaciments subaquàtics: establir l·lindars de contaminació lumínica i acústica a les AMPs, així com impulsar una velocitat màxima de navegació a aquestes (5 nusos).
- Elaborar i aprovar un pla per protegir un mínim del 10% de la superfície marina balear (aigües interiors) a un nivell de protecció estricta abans del 2030.

Dissenyar, aprovar i implementar tots els plans de gestió pendents a les zones marines de la Xarxa Natura 2000 que depenen del Govern Balear, com la badia de Pollença i Alcúdia.

- Elaborar i aprovar un pla d'ordenació marí i costaner per a cada illa. Definir llindars de capacitat de càrrega física i ecològica respecte als usos i impactes.
- Enfortir la vigilància i establir un programa de seguiment per avaluar els impactes de les àrees marines protegides a totes les illes en l'àmbit ecològic, econòmic i social per poder millorar la seva gestió.

5.7. Gestió de fondejos

- Els criteris en la gestió de les zones de fondeig controlat han d'assegurar la conservació dels fons marins abans que l'afany de lucre.
- Licitació de la gestió de camps de boies de fondeig com a contractes reservats d'acord amb la disposició addicional 4^a de la llei 9/2017 de contractes del sector públic, per a empreses d'inserció i centres especials d'ocupació d'iniciativa social.
- **18. Incorporar a les zones de fondeig controlat els espais d'interès patrimonials subaquàtic (zones declarades o recollides a la carta arqueològica subaquàtica)**

5.8. Conservació de la Posidònia

- És fonamental per la conservació de la posidònia que s'analitzin a l'estiu les platges més saturades d'embarcacions i que incompleixen sistemàticament la normativa d'ancorar a més de 200 m de la costa (RD 876/2014 Reglament General de Costes), així com desplegar els recursos necessaris per al control dels fondejos damunt posidònia.

5.9. Platges sense saturació i amb tractament ecològic

- Impulsar i potenciar la regeneració natural de platges i dunes. Limitar la neteja mecànica de les platges.
- No retirar la posidònia oceànica morta de les platges.
- Neteja manual de platges situades a espais de rellevància ambiental, evitant la utilització de maquinària pesant, a través de tasques de peonatge en el marc de programes d'ocupació protegida per a persones amb discapacitat i en situació o risc d'exclusió social.
- **19. Limitar el nombre de xibius, hamaques i gandules a les platges.**
- **20. Respecte de la normativa de les embarcacions respecte de la distància al litoral, informar mitjançant senyalística d'aquesta normativa i facilitar a l'usuari de la platja un telèfon per si aquesta normativa s'incompleix.**

5.10. Control de la pesca recreativa

- Impulsar i potenciar la regeneració natural de platges i dunes. Limitar la neteja mecànica de les platges.

- 21. Reforçar la vigilància i inspecció per garantir el compliment de les regulacions establertes en pesca professional i recreativa, tant als espais marins protegits com a la resta del mar Balear.
- 22. Limitar el nombre de llicències de pesca recreativa (quantitat de dies de pesca totals) condicionar la seva obtenció al coneixement de la normativa existent i la seva renovació a la provisió de dades reals de captures i compliment de normativa 2.26.

5.11. Innovació

- Desenvolupar una xarxa d'indicadors ambientals de les aigües costaneres de les Illes Balears (indicadors de la Directiva Marc de l'Aigua (DMA) i Qualitat de bany).
- Impulsar programes de seguiment i monitoratge d'espècies invasores a ports.
- Prioritzar que tota la zona del Mar Balear sigui declarada com a Zona Marina Especialment sensible.

5.12. Educació ambiental

- Identificar el públic diana i actuar sobre ell amb campanyes d'educació ambiental dirigides als turistes nàutics.
- Fomentar, mitjançant programes específics i línies de finançament, que les actuals instal·lacions portuàries tinguin un ús de divulgació del medi marí, divulgació de la ciència i accions d'educació ambiental a tots els nivells per a fomentar la protecció de la mar.
- En la mateixa línia, crear programes d'educació ambiental als ports per donar a conèixer els valors dels recursos marins.

5.13. Conservació i recuperació d'hàbitats i espècies vulnerables

- Posar en marxa un pla de seguiment de les espècies i hàbitats marins vulnerables per conèixer millor el seu estat de conservació i les pressions a les quals estan sotmesos.
- Elaborar, aprovar i implementar un pla de restauració i recuperació de badies somes per a totes les Illes Balears.
- Elaborar, aprovar i implementar plans de conservació i recuperació d'espècies vulnerables de la mar Balear (taurons i rajades, mamífers marins, cavallets de mar).
- Elaborar plans de viabilitat per a la recuperació d'espècies extintes a l'àmbit regional com l'escat, el peix guitarra o el vell marí.
- Crear un telèfon d'atenció ciutadana 24/7 per facilitar la denúncia d'infraccions a la mar i el litoral balear i facilitar el desplegament de mitjans necessaris.
- Com a protecció al turisme nàutic excessiu, desenvolupar dintre del pla d'ordenació de l'espai marítim de la demarcació llevantina-balear (Real Decret 150/2023, 28 de febrer), una estratègia marítima pròpia de les Illes Balears.

- Crear un segell de garantia per a empreses turístiques de xàrter turístic legalment autoritzades, similar a l'ETV o la "Q" de qualitat turística, per dificultar el xàrter il·legal. Facilitar a les empreses legals obtenir certificacions de sostenibilitat, creant barreres d'entrada al sector del lloguer il·legal i millorant la qualitat del servei.
- Valorar la viabilitat jurídica de sancionar els usuaris d'embarcacions de xàrter turístics il·legals, utilitzant multes dissuasives per fomentar el consum responsable i garantir la competència legal en el sector del xàrter legal, preservant la innovació i promovent la col·laboració entre autoritats, empreses i consumidors per erradicar aquesta pràctica il·legal.
- Campanya informativa i de divulgació: “És tan il·legal promocionar i prestar serveis de xàrter il·legal com contractar-los”. “S’han de promoure les pràctiques sostenibles”.

6. TURISME I TERRITORI

Enfront d’una possible desprotecció del territori en nom de l’activitat econòmica, s’han d’impulsar canvis normatius en les polítiques d’ús i gestió del sòl, urbanístiques i de transport, d’acord l’escenari d’emergència climàtica, afavorint el canvi d’ús turístic per altres usos més sostenibles. Incloure el concepte

6.1. Sòl rústic protegit

- **23. Avaluat l’impacte de l’energia fotovoltaica en el sòl rústic.**
- Revisar els paràmetres de creixement i garantir la preservació i protecció del sòl rústic amb l’objecte de potenciar la rendibilitat agrària i connectar biològicament i territorialment el sòl rústic.
- Limitar el mercat de compradors per restricció geogràfica, establint condicions per a la compravenda de béns immobles com ara condició demostrable de resident per un mínim de 5 anys.
- Facilitar la compra d’edificis en desús, així com la seva rehabilitació alhora que es posin impediments o inclús es restringeixi l’obertura de noves parcel·les per la construcció d’obra nova per tal de concentrar l’habitatge als nuclis poblacionals, que aquest sigui de qualitat i respectuós amb el medi ambient i, a més, no continuar ocupant el territori rural.
- Prohibir la construcció d’habitatges en sòl rústic i recuperar de manera progressiva els espais rústics terciaritzats.
- Dotar d’instruments de planificació sectorials i paràmetres de creixement per a la revisió i adaptació al context climàtic de les normes territorials, garantint que tots els sòls agraris i forestals siguin preservats.
- Desclassificar tots els sòls urbans i urbanitzables no consolidats, prohibint l’edificació i la construcció d’infraestructures en els sòls més fèrtils i en sòl rústic.

- Crear una fiscalitat ecològica finalista per recaptar un fons de Restauració Ecològica i Paisatgística.
- 24. Restringir la construcció de noves piscines privades.
- 25. Prohibir els canvis d'ús de rústic a urbanitzable o turístic.

6.2. Recuperació del litoral

- La requalificació de les àrees turístiques existents i el disseny paisatgístic de les noves, amb accessos cuidats, vores amb el paisatge rural i marítim nítids i de qualitat.
- Localització, anàlisi i diagnòstic d'aquells espais litorals amb una major fragilitat davant les possibles conseqüències del canvi climàtic.
- Redactar un pla de redimensionament, desmuntatge i aprofitament d'infraestructures viàries obsoletes o de gran impacte paisatgístic del litoral.

6.3. Parcs Naturals i patrimonials protegits

- Incorporar a la xarxa els espais naturals terrestres i marins ecològicament rellevants que no gaudeixen encara de prou nivell de protecció i reenfocar la seva gestió prioritzant la recuperació i conservació de les espècies i els hàbitats naturals i el manteniment de les seves funcions ecològiques i ambientals, per davant de la resta d'usos com l'aprofitament turístic. S'hauran d'incorporar els espais patrimonials protegits (BIC i BC) i planificar-ne l'aprofitament turístic.
- Protegir de l'ús turístic massiu els grans espais naturals i patrimonials pendents, ampliant el Parc Natural de Llevant i paratge natural de la Serra de Tramuntana i creant el parc natural de Rafeubetx-Cala Figuera.

6.4. Gestió de la Serra de Tramuntana

- Realitzar un pla integral de la gestió turística i esportiva, així com la resta d'activitats, a la Serra de Tramuntana, eliminant per complet les carreres automobilístiques, així com qualsevol altra competició esportiva que comporti el desplaçament de grans quantitats de públic en vehicle privat i exposi els espais naturals a la degradació que provoca en el medi ambient la presència de grans masses de gent per l'interior dels boscs i garrigues. En qualsevol cas, aquest pla de gestió haurà de preveure on es pugui situar el públic d'aquests esdeveniments i la forma en què es podrà arribar a la Serra de Tramuntana per a presenciar-los, exigint als organitzadors que habilitin transport col·lectiu per a aquesta finalitat i que només hi pugui haver públic a l'interior dels nuclis urbans de la Serra.
- 26. Es proposa cobrar una taxa d'un euro als no residents per accedir a la serra de Tramuntana.
- 27. Introduir l'acústica com a element integrant del paisatge (ja sigui de la Serra de Tramuntana o dels nuclis urbans), i per tant element la regulació del qual és indispensable per tal de garantir la qualitat del paisatge. Xerrar del concepte "paisatges sonors". El paisatge no només és visual. L'acústica té una gran incidència en la seva percepció.

23. 6.5. Sòl urbà residencial (nou punt)

- 28. Promoure la modificació progressiva dels planejaments urbanístics dels municipis de Mallorca per tal d'anar desplaçant les places turístiques en zones declarades residencials, cap a zones declarades com a polígons turístics, planificant un calendari perquè les persones i empreses afectades per aquest canvi d'ordenació puguin anar adquirint places obsoletes als polígons turístics i, una vegada presentat un pla de modernització, substituir-les per les que es declararan amortitzades en les zones residencials. Les places turístiques en zones residencials s'hauran de reconvertir en habitatges i ser ofertes al mercat de lloguer o d'adquisició.
- 29. Promoure lleis autonòmiques i estatals que facilitin als municipis la transició dels planejaments urbanístics per fer possible aquest objectiu de recuperar els pobles i les ciutats per als seus habitants.
- 30. Regular les segones residències turístiques o de no residents que han vingut a substituir el negoci turístic stricto sensu, i que gentrifiquen les nostres ciutats i pobles i distorsionen i encareixen el mercat immobiliari residencial, en l'actualitat molt més, segurament, que el sector turístic. Estudiant com gravar-los amb impostos especials que serveixin per a compensar la pujada de preus i la manca d'habitatges assequibles per als residents.

Conclusions - 17:45

GRUP 3: TURISME, ECONOMIA I SOCIETAT

Grup 3. Coordina: Cristina Llorente (43 propostes, 21 esmenes)

Índex

Sessió de matí – 12:00 a 14:00. Intervenen Nofre Fullana, Carles Manera i Maties Garcies

7. Turisme i diversificació econòmica. Inversions per a la diversificació. Impuls del sector agrícola. Impulsar l'economia circular. Impulsar l'economia social. Descompte de residents per mercaderies.

8. Turisme, nivells de renda, productivitat i salaris. Precarietat i benestar social. Turisme i innovació. Turisme i reserva de la biosfera. Turisme, diversificació, formació i qualitat de treball.

9. Turisme i Cultura. Sense sostenibilitat lingüística i cultural no hi ha sostenibilitat. Més cultura pròpia.

Sessió de tarda – 16:00 a 18:00. Intervenent Jaume Reus i Helena Inglada

10. Vida digna i turisme. Habitatge accessible. Envel·liment actiu. Igualtat de gènere. Pobresa zero. Immigració i ciutadania. Joventut amb futur. Recuperar els centres històrics per a la ciutadania.

SESSIÓ DE MATÍ - 12:00 a 14:00

12:15 - Intervenció Nofre Fullana sobre agricultura ecològica

12:45 - Intervenció Carles Manera sobre productivitat del treball

13:15 - Intervenció Maties Garcies sobre llengua i turisme

INTRODUCCIÓ

La transició cap a un altre model econòmic l'hem d'entendre també com una transició social cap a una societat més resilient, lliure, cohesionada, justa i igualitària. Ha de ser un procés per a garantir l'accés a la cultura, el suport a la llengua i cultura pròpies, els serveis públics bàsics, un sistema de cures proper a la ciutadania, i les prestacions que cobreixin les necessitats vitals com l'alimentació, l'habitatge, l'aigua, l'energia, el treball digne, etc. El turisme pot ser un instrument per ajudar a aconseguir una comunitat mallorquina cohesionada, o pot ser una força per a la disgregació i la pèrdua d'identitat i de drets.

7. TURISME I DIVERSIFICACIÓ ECONÒMICA

7.1. Inversions per a la diversificació

- Hem de pensar les propostes de reconversió turística connectades amb propostes dels diferents sectors productius i diferents entitats socials. Hem de crear un Fons d'Inversió per a la Diversificació i la Transversalitat *Considerar unificar la proposta de creació de nous fons de finançament amb l'esmena 2.*, més enllà de la disponibilitat de fons europeus al respecte.
- Utilitzar aquest fons per invertir en totes aquelles activitats que permetin diversificar i descarbonitzar l'economia de les Illes Balears, així com reconvertir-la en una economia inclusiva que reverteixi positivament en la qualitat de vida i poder adquisitiu de la ciutadania. Per tot això cal impulsar tots els sectors productius, amb especial cura al sector agrícola, en el marc de l'economia circular i l'economia social. En aquest sentit, des del Fòrum reclamem una modificació de les Lleis de Contractació de les Administracions Públiques que facin possible que aquest objectiu, promoure l'economia social i solidària, sigui una realitat en les contractacions d'ajuntaments, consells i conselleries.
- *1. Fomentar la recerca, el desenvolupament de programari, els serveis en línia i altres activitats econòmiques que permetin tenir clients a tot el món sense necessitat de desplaçaments físics.*
- *2. Creació d'un fons publico privat per a la protecció, investigació i conservació d'espècies i hàbitats marins vulnerables. Implementar mecanismes per sumar aportacions de sectors econòmics estretament vinculats a la mar.*

- 3. Destinar com a mínim l'1% dels pressuposts públics en conservació marina (sense comptar infraestructura d'aigües).
- 4. Implementar un sistema de comptabilitat del capital natural marí integrant dades sobre l'estat dels nostres hàbitats i espècies marines i el valor econòmic de béns i serveis, per fer visible la interrelació entre l'estat del medi marí i l'economia.

7.2. Impuls del sector agrícola

- Enfront de la pèrdua de pes econòmic i laboral del sector primari, hem d'enfortir el sector agroalimentari. El sector primari ha de ser considerat com a fonamental, estratègic i motor del canvi, amb una bona presència a l'oferta del sector turístic, especialment promoure l'agricultura i la ramaderia ecològica local.
- Per això, és necessari desplegar unes estratègies claus pel sector. Entre aquestes està la de garantir unes rendes dignes, assegurar el relleu generacional, adaptar-se al canvi climàtic, establir una innovació tecnològica que permeti acurçar els circuits de comercialització, amb un consens entre el sector turístic i l'administració pública.
- 5. Vetllar pel compliment de l'obligació establerta a la llei 3/2022 de circularitat del turisme que el 3% dels productes alimentaris usats pels establiments turístics siguin d'aquí.

7.3. Impulsar l'economia circular

- Promoure pactes institucionals per al Residu Zero en tot el sector turístic, fomentant la reducció de residus en origen, la seva reutilització i, només en darrer terme, el reciclatge dels materials continguts en els residus.
- Promoure amb el sector turístic el desenvolupament d'una indústria local del reciclatge, a fi de fer pretractaments a les Illes que aportin llocs de treball i valor afegit i redueixin els costos de transport marítim a la península de residus destinats a reciclatge.

7.4. Impulsar l'economia social

- Impulsar mesures de promoció econòmica que incrementin el nombre d'empreses d'Economia Social i Solidària (ESS) i consolidin les ja existents diversificant i reforçant la seva activitat.
- Fomentar la compra pública responsable per afavorir l'accés de l'ESS a la contractació pública, aprofitant les oportunitats de la llei 9/2017 de contractes del sector públic.
- Fomentar la sensibilització, visibilitat pública i de les facilitats d'accés als seus productes i serveis per afavorir la seva comercialització.

- Promoure la intercooperació per a la detecció de necessitats comunes i mancomunar proveïdors i serveis com a estratègia de consolidació empresarial en el marc de l'articulació d'un ecosistema cooperatiu local, amb una aliança amb el sector turístic local.

- 6. Establir una quota mínima de contractes públics reservats per a empreses d'economia social, cooperatives i empreses d'inserció, amb l'objectiu de promoure la seva participació en la contractació pública i impulsar el desenvolupament d'un teixit empresarial socialment responsable.

7.5. Descompte de resident per a mercaderies

- Per tal d'impulsar sectors econòmics alternatius o complementaris, tant en el sector secundari com en el terciari, es fa imprescindible disposar de mecanismes fiscals que corregeixin els desavantatges de la insularitat. En aquest sentit, resulta imprescindible, si es vol promoure amb garanties d'èxit una transformació econòmica de Mallorca i de les Balears, que s'aprovi al més aviat possible el descompte de residents per a les mercaderies, tant les que surten com les que entren.

8. TURISME, NIVELLS DE RENDA, PRODUCTIVITAT I SALARIS.

La productivitat de les nostres empreses turístiques és de les més altes en relació amb la resta de comunitats autònomes amb una forta especialització turística i és la principal font del nostre creixement de la renda per càpita. La diversificació de models turístics vigents a les Balears ens permet afirmar que aquells que han apostat per una política de desenvolupament més sostenible, cas de Menorca com a Reserva de la Biosfera, han preservat millor els seus nivells de benestar, productivitat del treball, qualitat del treball i mediambiental, cohesió social i territorial.

- El nostre creixement del PIB per càpita i benestar depèn directament del creixement de la productivitat a les empreses turístiques perquè puguin pagar salaris més alts, i això és factible. A la vegada els nivells salarials és un dels indicadors que més directament afecten la millora de la qualitat laboral.

- La productivitat no pot ser cap excusa per no incrementar salaris i millorar condicions laborals, atès que la productivitat per hora treballada a les Balears per part de les empreses turístiques és de les més elevades de l'Estat.

- 7. Deixar de marcar el creixement del PIB com a mostra del benestar de la població local.

8.1. Precarietat i benestar social

- Enfront de l'augment de la precarietat laboral, hem d'anar cap a una societat en què tothom pugui tenir un treball digne, sense precarietat i amb uns salaris que permetin un accés a l'habitatge i la cobertura de les altres necessitats bàsiques. En aquest sentit, cal incrementar substancialment la democràcia a les empreses. Les administracions han de vincular la qualitat dels establiments turístics també a unes condicions laborals dignes.
- Les empreses han de reconèixer de manera efectiva la formació i qualificació professional dels treballadors i treballadores en tots els sectors.
- 8. L'aposta per un creixement de la qualitat i no de la quantitat exigeix una aposta per la formació, tant dels empresaris com dels treballadors i treballadores, que és la principal garantia d'augment dels salaris. Aquesta aposta per l'educació/formació ha de ser especialment intensa a través de la lluita contra l'abandonament escolar primerenc, l'impuls de la formació professional i de la formació contínua de tot el personal implicat en el sector turístic.

8.2. Turisme i Reserva de la Biosfera

- La sostenibilitat del nostre model turístic es fa encara més resilient si s'adopten polítiques com la Reserva de la Biosfera de Menorca, que permeten incrementar l'eficiència del model, no només en termes econòmics, sinó també mediambientals i de cohesió territorial i social.
- Es fa també imprescindible crear el gran parc natural metropolità a la Serra de Na Burguesa, des de Cala Figuera i Rafeubeig fins a Establiments i de Bellver al Pla de Sa Riera a Puigpunyent (més de 6.000 Ha).

8.3. Turisme, diversificació, formació i qualitat del treball

- Les mesures de reconversió de la planta d'allotjament haurien d'anar forçosament lligades a passarelles de formació i plans d'ocupació específics que assegurin la recol·locació dels treballadors afectats en altres sectors a potenciar.
- S'ha de promoure la inserció laboral de persones en situació de vulnerabilitat (diversitat funcional, dones víctimes de violències masclistes, etc.).
- Introduir un Índex de qualitat del treball en el sector turístic, recollint l'anàlisi i els paràmetres de qualitat dels diferents rols professionals utilitzant com a referència, per exemple, l'Índex de la Qualitat del Treball de les Illes Balears elaborat pel Consell Econòmic i Social de les Illes Balears, i superant lectures simplistes sobre l'evolució del mercat laboral basades per exemple en el nombre de contractes signats o la quantitat de persones ocupades.
- 9. Compliment de la Llei de Morositat per part del sector hotelier per tal que els petits proveïdors puguin cobrar dins els límits establerts per la Llei.

- 10. Fijos-discontinuos. Si bé les modificacions realitzades en aquesta modalitat contractual en els darrers mesos han estat positives, atès que actualment, amb relació als períodes d'ocupació cotitzada, aplica les mateixes regles als treballadors fijos discontinuos que als que no ho són. No obstant això, sabent que les campanyes de treball a les Balears mai són de 365 dies, s'ha d'exigir que el període mínim per poder-se beneficiar d'una prestació contributiva s'ha de reduir a entre 210 i 240 dies d'ocupació cotitzada.
- 11. S'ha de promoure la mobilitat laboral a altres punts de l'Estat on el sector turístic estigui en una fase de desenvolupament més endarrerida que a les Balears o, fins i tot, a altres indrets on les empreses turístiques hagin desenvolupat el seu negoci turístic.
- 12. Els desafiaments derivats de la digitalització o el canvi climàtic no podran gestionar-se sense un robust ecosistema de ciència, tecnologia i innovació. Cal per tant una inversió continuada en el sector que assoleixi nivells superiors al 2% del PIB.

9. TURISME I CULTURA. SENSE SOSTENIBILITAT LINGÜÍSTICA I CULTURAL NO HI HA SOSTENIBILITAT.

9.1. Més cultura pròpia

- Situar la cultura al centre de les polítiques, incloses les polítiques turístiques, com a element substancial i estructural d'aquestes, que s'han d'erigir en llengua i cultura de cohesió i com a veritable motor del canvi de model turístic al nostre territori.
- Hem de construir col·lectivament un ecosistema cultural equilibrat i sostenible, on el teixit cultural i creatiu de base, la cultura popular, les petites i mitjanes empreses culturals, les iniciatives que proposen noves formes d'economia en cultura i el mapa d'institucions i entitats públiques i privades, conformin un escenari cultural interrelacionat, plural, divers, lliure i dinàmic, en el que el turisme hi participi de ple.
- 13. Potenciar la dimensió lingüística i cultural en tots els projectes econòmics i socials, situant-les al centre de les polítiques per reforçar la identitat històrica i cohesionar la societat.
- 14. Incentivar el suport a la cultura local per preservar la identitat del territori i afegir valor singular, mitjançant l'impost d'activitat turística.

SESSIÓ DE TARDA - 16:00 a 18:00

16:30 - Intervenció Jaume Reus sobre cultura i turisme

17:00 - Intervenció Helena Inglada sobre turisme i patrimoni

10. VIDA DIGNA I TURISME

Des de fa seixanta anys, l'economia de les Illes Balears ha estat indissolublement lligada al sector turístic, amb un model de creixement "sense límits" encaminat cap al col·lapse ecològic, social i territorial. Aquest model, que ha tingut indubtablement efectes positius sobre l'evolució de la nostra societat, ha tingut com a efectes socials i culturals negatius sobretot en forma d'increment dels preus de l'habitatge, de desaparició del teixit comercial tradicional, de treball precari i de pèrdua de la llengua i cultura pròpia. Aquests impactes han fet augmentar les desigualtats, creant una sensació molt extensa dins la societat mallorquina de què el model turístic actual té un problema que cal solucionar, i que en aquesta solució vol participar activament la societat civil.

Presentem doncs en aquesta part, una selecció de propostes socials d'entre moltes que s'han escrit els últims anys, per tal d'estimular el debat i les ganes de sumar-ne més al llarg del Congrés.

10.1. Habitatge accessible

És necessari implementar mesures d'accés i manteniment de l'habitatge:

- Foment i ajuts al lloguer.
- Pagament de subministraments (bo social).
- Limitació dels preus de lloguer tot aplicant la Llei d'Habitatge i el reconeixement del conjunt de les illes com a zona tensionada.
- Pla de rehabilitació i renovació d'habitatges i espais urbans.
- Col·laboració pública-privada per a HPO.
- Cal també treure de la lògica del mercat, és a dir, desmercantilitzar, una part important de l'habitatge, per exemple a través de fórmules d'habitatge cooperatiu d'acord amb el model de cessió d'ús. En aquest sentit, s'ha de veure la reconversió d'establiments turístics com una oportunitat per habilitar milers d'habitatges amb preus socials si es fa baix aquesta fórmula.
- Negociar amb els propietaris un preu mitjà de lloguer per sota del mercat, ja que el Govern ofereix protecció absoluta als propietaris. Això permetria estalviar diners que es podrien destinar a altres estratègies com la compra de pisos o terrenys per al lloguer regulat.
- Denunciar l'explotació entre treballadors mitjançant sublloguers abusius que contribueixen a l'increment dels preus dels lloguers.
- **15. Prohibir a tota Mallorca el lloguer vacacional als edificis plurifamiliars i permetre la pràctica als habitatges unifamiliars amb les condicions i zonificació necessàries.**

- 16. Reforçar els serveis d'inspecció per a garantir el seu compliment, així com garantir el cobrament dels impagaments dels lloguers als propietaris mitjançant una assegurança gestionada pel Govern.
- 17. Modificar l'IBI amb un recàrrec per a residències privades no principals i estudiar una modificació de la tarifa de l'Impost sobre el Patrimoni, per transferir riquesa i recursos dels no residents als residents.

10.2. Envel·liment actiu

- Hem d'impulsar un envel·liment actiu on les persones grans siguin protagonistes i assegurar el tractament social i sanitari que han de rebre en cas de necessitat.
- Hem d'anar cap a serveis comunitaris i domiciliaris d'atenció a la dependència. Hem de poder reconvertir hotels obsolets en serveis per a la gent gran activa, promovent el cooperativisme d'habitatge en cessió d'ús com a fórmula de propietat col·lectiva que evita l'especulació.
- 18. Impulsar el turisme de gent gran activa d'Europa del nord per venir a passar els hiverns.

10.3. Igualtat de gènere

L'estructuració del model fomenta en qui ens visita la percepció que es troba en una terra sense llei, Mallorca és percebuda com una terra on tot és permès i això hi contribueixen entre altres moltes pràctiques, anuncis, ofertes habituals i promocions habituals, podem utilitzar l'exemple dels "eslògans" de les camisetes que es troben a molts de "souvenirs" de la costa. D'uns anys cap aquí, s'ha utilitzat l'eufemisme de "turisme d'excessos" quan l'oferta turística incentiva precisament conductes depredadores cap a l'entorn, envers qui treballen del turisme i respecte a les dones. L'augment d'agressions sexuals sobre les mateixes turistes és notori, i això no es pot separar del model turístic a revertir.

- Enfront de la desigualtat estructural, hem d'anar cap a una societat igualitària, que elimini la desigualtat de gènere i la violència en totes les seves manifestacions. Per tant, una de les mesures ha de ser igualar els salaris als serveis turístics, sense discriminació per gènere.
- Cal treballar conjuntament amb la patronal hotelera i de l'oci la prevenció de la submissió química i l'actuació davant casos d'agressió sexual als seus establiments.

10.4. Pobresa zero

- Hem d'erradicar qualsevol classe de pobresa, garantint el dret de la ciutadania a l'existència material, amb una renda bàsica universal, de caràcter progressiu, amb la necessària participació del sector turístic.

10.5. Immigració i ciutadania

- Moltes persones migrades queden relegades a situacions de marginalitat. És imprescindible que les persones migrades formin part de la ciutadania, amb els mateixos deures i drets. El creixement de la immigració està força lligat al creixement del turisme, per tant, el sector turístic s'ha d'implicar en la millora de les seves condicions socials i en la seva formació.

10.6. Joventut amb futur

- Enfront de la situació d'oblit que pateix la població jove, l'hem de fer partícip de les polítiques públiques i enfortir mesures que evitin la seva exclusió social. El sector turístic ha de retornar a la societat part dels seus beneficis invertint decididament en cultura, educació i formació. La col·laboració amb les institucions educatives, especialment amb la UIB, s'ha de reforçar i s'han de crear equips multidisciplinaris i càtedres permanents d'estudi i recerca d'alternatives econòmiques al model turístic, amb especial atenció de cap a on s'han d'encaminar les noves professions, amb fortes inversions per a facilitar l'accés dels joves tant a les universitats com a les escoles de formació professional, dins i fora de les illes.

10.7. Recuperar els centres històrics per a la ciutadania

- Aprovar una normativa per què el subministrament a l'interior dels centres històrics es faci amb vehicles petits i elèctrics i definir un horari estricte de càrrega i descàrrega i que la mobilitat dins els centres històrics sigui estrictament a peu o en transport públic (microbusos).
- Creació d'un observatori municipal de Mallorca, integrat per les tres parts implicades (administració, ciutadania i establiments turístics), per a l'anàlisi contínua de l'evolució demogràfica, comercial i econòmica, prestant especial atenció als nuclis històrics i altres barris amb problemàtiques similars, de manera que permeti la gestió eficaç de la dinàmica turística.
- Revisió dels plans d'usos a les zones residencials de pobles i ciutats, en els quals participin totes les parts afectades, per redefinir quines activitats econòmiques (i en quina mesura, amb límits quantitius i qualitius) són compatibles amb la qualitat de vida de les persones.
- **19. Traslladar paulatinament les zones de bars i restaurants a polígons d'oci i anar alliberant els eixos cívics. No existeix cap tipus de solució per a compatibilitzar, i s'ha de reconèixer clarament, les**

activitats d'oci de bars i restaurants i la qualitat de vida de les persones en els barris afectats, llevat d'obligar els residents a haver de patir les molèsties de forma permanent o haver de baratar de zona on viure.

- Als establiments turístics de nova planta i als que no essencialment de nova planta on sigui possible, regular la creació d'espais per a la recollida d'escombraries i d'espais adequats per al descans del personal.
- Instar les institucions públiques que no organitzin tots els actes públics al centre de la ciutat o poble, que no generi l'actual sobrecapacitat en determinats dies i hores als carrers més cèntrics.
- Incentivar la creació d'equipaments públics i privats de tipus recreatiu, esportiu, cultural i assistencial de barriada segons les necessitats dels residents i no per turistes.
- Descentralitzar els recorreguts turístics. Donar a conèixer i potenciar recorreguts i visites a altres zones que no són el centre de la ciutat que també tenen un patrimoni atractiu, promocionant les caminades guiades i l'ús del transport públic. Per això caldrà mantenir el mateix nivell de qualitat urbana (ordre, recollida de fems, senyalística, seguretat, salubritat...) al centre que a la perifèria i s'haurà de protegir el teixit comercial de cada barri, per no caure en la despersonalització de la ciutat, com ja ha passat dins els centres històrics.
- 20. Instar les administracions a crear plans de protecció, conservació i ús dels edificis i espais de valor històric, evitant la pèrdua de valors i l'especulació, reafirmant el patrimoni com a referent social amb finançament de l'impost turístic.
- 21. Incentivar la creació d'equipaments d'aparcament de vehicles fora dels nuclis urbans. Limitar al màxim l'ús i aparcament de vehicles als centres històrics. Es prohibirà la creació de nous aparcaments (i, en general, d'equipaments) en subsol als centres històrics protegits o declarats BIC. En aquests casos, els immobles hauran de destinar part de les seves plantes baixes als aparcaments.

Conclusions - 17:45

GRUP 4: TURISME I GOVERNANÇA

Grup 4. Coordina: Xisca Mir (16 propostes, 15 esmenes)

Índex

Sessió de matí - 12:00 a 14:00. Intervenen Nora Müller i Joan Andreu Ferrer

11. Turisme i finançament. Autonomia financera i tributària. Impost turístic i altres. Fons d'Inversió per la diversificació econòmica.

Sessió de tarda - 16:00 a 18:00. Intervenen Joan Capellà i Maribel Alcázar

12. Turisme i governança. Planificació estratègica. Participació ciutadana. Observatoris i estadístiques fiables.

13. Turisme i noves tendències.

SESSIÓ DE MATÍ – 12:00 a 14:00

12:15 - Intervenció de Nora Müller sobre ITS

13:15 - Intervenció de Joan Andreu Ferrer sobre turistes i residents

INTRODUCCIÓ

És imprescindible anar cap a una altra governança del turisme, amb un finançament més sòlid i transparent, amb més diàleg i consens i amb més participació de la societat civil en la transició cap a un nou model turístic. Aquesta nova governança és urgent i imprescindible perquè moltes de les mesures proposades tinguin èxit, per tant seria un esforç a realitzar pel conjunt de les forces polítiques, econòmiques i socials com més aviat millor.

11. TURISME I FINANÇAMENT

11.1. Autonomia financera i tributària

- Reclamar una major autonomia financera i tributària per a les Illes Balears i una capacitat d'inversió major que la que és permesa d'ençà de la Llei Montoro (LO 2/2012, de 27 d'abril, d'Estabilitat pressupostària i sostenibilitat financera). Exigir un règim fiscal i tributari adequats per a les Balears, amb un REIB que incorpori el descompte de resident per a les mercaderies i incentius fiscals per a empreses que vulguin participar de la transició econòmica de les Illes Balears. Tot plegat, la transició cap a un nou model econòmic Balear hauria de tenir rang de Llei Orgànica i esdevenir qüestió d'Estat.

11.2. Impost turístic i altres

- Redefinir i clarificar les prioritats estratègiques de l'ús de l'Impost de Turisme sostenible, a més de tenir una accessibilitat i transparència en el seguiment de les despeses i la recaptació.
- 1. Que l'Impost de Turisme Sostenible vagi en funció del preu de l'habitació i deixar de ser un preu fix. Proposem que el nou càlcul sigui entre un 3% i un 4% sobre el preu final de l'habitació i al marge de la categoria de l'establiment. La patronal (PIMEM) proposa que tota la recaptació sigui finalista per a projectes mediambientals.
- 2. Introduir un impost sobre immobles de no residents de gran valor per limitar estratègies de planificació fiscal que eludeixen impostos amb hipoteques elevades. Promoure l'ètica en l'economia mitjançant un impost específic per aquests immobles amb càrrega hipotecària a partir d'un cert import, especialment en zones d'alta intensitat turística.

11.3. Fons d'inversió per a la diversificació econòmica

- 3. El Fons d'Inversió per a la Diversificació Econòmica es constituirà com un ens publicoprivat, amb la garantia del Govern de les Illes Balears, serà aprovat a través d'una llei del Parlament i tindrà com a objectiu captar recursos financers per invertir a sectors econòmics deferents de l'activitat turística a l'àmbit a les Illes Balears que generin activitat econòmica i empresarial amb rendibilitat social. Haurà de tenir una estructura i òrgans de direcció propis i rendir comptes davant del Parlament i els socis que s'hi integrin. Els principals fons de finançament, entre altres, seran les provinents de:
- 4. Augment de l'import de l'Impost de Turisme Sostenible.
- 5. Captació d'excedents empresarials mitjançant la garantia del Govern de les Illes Balears.
- 6. Captació de recursos financers europeus i d'altres fons internacionals.
- Detectar, en la mesura de les possibilitats, quina part tributen a les Illes les grans empreses, especialment les grans cadenes hoteleres, per avaluar el seu retorn directe a la nostra societat. Així mateix, avaluar el seu frau fiscal.
- Analitzar les deficiències del Règim Especial de les Illes Balears (REIB) vigent i els efectes perniciosos de no tenir encara la part fiscal d'aquest. Malgrat els avanços positius i els compromisos fiscals de l'estat en diversos anys, que s'han incorporat als Pressupostos Generals de l'Estat de 2023, no existeix encara un REIB fiscal estructurat i consolidat com a tal.
- Veure el que suposa pel finançament de les nostres Illes el fet que el model vigent de finançament estatal està caducat des del 2014. Com afecta el funcionament ordinari dels serveis assumits, que no es poden mantenir sols amb aquest sistema de finançament, sinó que cal sempre acudir a l'endeutament permanent.
- Comptabilitzar els efectes negatius, any rere any, de les transferències mal dotades de determinades competències com sanitat i educació. Destriar quina part del deute autonòmic correspon a la bona o mala gestió de la nostra administració autonòmica i quina és conseqüència del mal finançament i del traspàs de competències mal dotades.
- Avaluar els efectes negatius i repetits any rere any d'estar a la cua del capítol d'inversions dels pressupostos estatals. Cal constatar que l'aportació estatal ha augmentat a través de diversos conceptes aquests dos darrers anys, malgrat que seguim per davall de la mitjana, respecte a altres comunitats.
- 7. Es proposa establir un pressupost fix anual per a la compra d'immobles turístics i/o de segona mà amb l'objectiu de posar-los directament per a llogar a preu regulat. Aquesta mesura ha de ser implementada cada any, independentment del partit que governi, per garantir un accés continu i assequible a l'habitatge.
- 8. Que l'administració pública compti amb les finances ètiques a l'hora de plantejar projectes transformadors en benefici de la comunitat.
- 9. Crear una nova figura fiscal: un fons d'inversió en medi ambient i solidaritat Inter generacional. Aquest fons buscarà el suport de sectors econòmics compromesos amb el medi ambient i la sostenibilitat, garantint el valor de les inversions immobiliàries

realitzades. La idea principal és mantenir i incrementar el valor de les inversions mitjançant una legislació de protecció del medi ambient i sostenibilitat, en la qual les Illes Balears són pioneres, alineant-se amb les iniciatives de la UE.

- 10. Obrir la reflexió sobre el sistema de finançament estatal caducat des del 2014, que genera endeutament públic permanent i transfereix drets de la Societat Civil al capital privat. Es suggereix realitzar un estudi detallat sobre les adquisicions i inversions en el sector hotelier per crear un mapa de riscos de pèrdua de sobirania financera i un quadre de comandament per a la presa de decisions cíviques. Es vol determinar quina part dels beneficis de les cadenes hoteleres amb presència a les Illes Balears tributen en territori nacional per gravar efectivament els beneficis generats.

SESSIÓ DE TARDA – 16:00 a 18:00

17:00 - Intervenció de Joan Enric Capellà sobre l'opinió dels residents

17:30 - Intervenció de Maribel Alcázar sobre barris, veïnades i turisme

12. TURISME I GOVERNANÇA

12.1. Planificació estratègica

- Aquestes propostes de transició turística tenen sentit en la mesura en què se situïn en la perspectiva d'una planificació estratègica basada en la participació social i el consens, mirant en el mitjà i llarg termini, tal com proposa l'estratègia Horitzó 2030 del Consell Econòmic i Social de les Illes Balears.
- Fer una aposta estratègica del creixement d'altres sectors econòmics i formació de professionals basada en la diversificació econòmica, és a dir, en un nou equilibri econòmic i social, no es fa amb un dia, per tant, cal fer feina pel futur.
- És imprescindible establir nous espais i mètodes de participació més enllà de la tradicional relació entre la iniciativa pública i l'empresarial, potenciant l'entrada de la societat civil en la gestió de projectes estratègics i en la governança de la transformació del sistema d'allotjaments turístics.
- 11. No utilitzar diners dels pressuposts de la comunitat autònoma, insulars i municipals per promocionar el turisme a l'illa. S'ha d'avaluar el retorn d'aquestes inversions públiques en matèria de promoció turística
- 12. A nivell de planificació, esmentar la necessitat d'una planificació estatal que descentralitzi la cultura i el funcionariat, per contribuir així a la diversitat econòmica de les Illes

12.2. Participació ciutadana

- Enfront de la degradació de la cultura democràtica, hem d'enfortir els valors cívics de la convivència i de la participació activa de la ciutadania en la vida política i social del turisme.
- Augmentar la presència de la societat civil en el CES i en totes les entitats públiques de gestió del turisme.
- Establir una taula de diàleg permanent entre les administracions turístiques, el sector turístic privat i la societat civil.
- Ampliar les fundacions públiques de gestió turística com l'AETIB, la Fundació Mallorca Turisme i la Fundació Turisme de Palma 365, amb la presència de la societat civil.
- 13. La participació ciutadana i la solvència econòmica de les entitats de la societat civil d'interès general, hauria de garantir-se a través de la Llei de les organitzacions de la societat civil que s'està iniciant en el parlament.
- 14. Implementar més mecanismes de participació i consulta ciutadana en la política. Per exemple, l'Assemblea Ciutadana x Clima

12.3. Observatoris i estadístiques fiables

- Coordinar els Observatoris de la Sostenibilitat de les Illes Balears i dotar-los de personal adequat per tal de poder calcular i comunicar els objectis i indicadors que es proposen.
- Consensuar unes estadístiques bàsiques sobre el nostre model turístic i la seva capacitat de transició.
- 15. Els observatoris de turisme han d'incorporar una perspectiva feminista interseccional en les seves anàlisis, incorporant indicadors que permetin observar com afecta les dones i sectors vulnerables de la societat mallorquina el model turístic i les mesures de transició de model econòmic que es proposen.

13. TURISME I NOVES TENDÈNCIES

Si alguna cosa no es pot posar en dubte, és la versatilitat i adaptació del fenomen turístic a les crisis sobrevingudes, per sempre reeixir. Sigui una pandèmia, una crisi econòmica com la de 2008, fins i tot el canvi climàtic, el turisme sempre troba la manera de reinventar-se per – entre altres coses- continuar acumulant beneficis. Per fer-ho, en els darrers anys s'han evidenciat processos propis de financerització. El model turístic pertany cada cop més als inversors internacionals i respon a interessos especulatius. Les conseqüències per les tothom són evidents: pujades de lloguer, ocupació de l'espai públic, precarització laboral, etc.

Cal aportar llum sobre com i per què el binomi finances-turisme és cada dia més potent i té més impactes i conseqüències en les nostres vides. I per fer-ho cal analitzar i conèixer els mecanismes que fan servir i posem el fenomen en el context global en el qual s'insereix i al que respon.

Lligat amb les diverses maneres de reinventar-se i després de la pandèmia, el turisme tendeix a una fragmentació social: per una banda, la tendència a l'encariment, és a dir, possiblement viatjaran molt els que tenen més recursos. Per altra banda, l'altra tendència en sintonia amb aquesta polarització social és que cada cop menys persones es poden permetre fer vacances.

I tot això en un context territorial, el de les nostres illes on el concepte de sobreturisme pren centralitat. La massificació, la saturació turística ha fet augmentar el malestar social i les mobilitzacions com en el cas de les illes sota els lemes "Sense límits no hi ha futur" 2016 «Fins aquí hem arribat, prou massificació turística» (2017), «Collapse Tourism Day» (2022) o «Menys Turisme, Més vida», o «Mallorca no es ven» (2024). Cal així enfrontar un debat social complex sobre les tendències del turisme que són assumibles socialment i ecològicament en un context territorial on les evidències dels límits ens són inherents.

Conclusions - 17:45